

De graanprijzen liggen na een korte piek nog maar net boven het prijspeil van de afgelopen jaren. De gemiddelde graanprijs is de komende tien jaar 15 tot 30 procent hoger dan de afgelopen tien jaar. „Het is wel verrassend dat bij de lage aandelenkoersen van nu de graanprijs niet hoger is”, zegt Loek Boonekamp van de OESO.

Door: Harma Drenth
Fotografie: Janet Beekman

De graanmarkt kent voor hem weinig geheimen: Loek Boonekamp, tot voor kort hoofd van de afdeling handel en markten van het directoraat handel en landbouw van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) in Parijs. In die functie is hij teamleider geweest van de auteurs van de jaarlijkse Agricultural Outlook. Sinds vijftien jaar komt dat lijvige rapport uit, sinds

vijf jaar in samenwerking met de Food and Agricultural Organization (FAO) van de Verenigde Naties.

Het rapport beschrijft de markten van de agrarische grondstoffen voor de komende tien jaar. Het dient als hulpmiddel en ondersteuning voor de beleidsmakers van de dertig bij de OESO aangesloten landen die zich bezighouden met het landbouwbeleid. „De Agricultural Outlook is geen voorspelling”, benadrukt Boonekamp. „We gaan uit van bepaalde hypothesen en aannames. Daarop baseren we onze perspectieven voor de middellange termijn.” Enkele van die aannames zijn dat gedurende het groeiseizoen de weersomstandigheden normaal zijn, geen schokkende veranderingen in het landbouwbeleid in de Europese Unie en de Verenigde Staten en een stabiele economische groei. „Dat dit in werkelijkheid zo is, gelooft natuurlijk geen mens”, zegt Boonekamp met een lach. „Maar we moeten uitgangspunten kiezen om een plausibele toekomst voor landbouwmarkten te kunnen schetsen.”

De OESO verwacht dat de graanprijs de komende tien jaar gemiddeld 15 procent hoger ligt dan de afgelopen tien jaar. Bij maïs en andere voedergewassen liggen de prijzen 30 procent hoger. En de prijzen gaan veel meer schommelen. Want niet alleen heeft de prijs van de granen minder invloed heeft op de prijs van – en dus op de vraag naar – eindproducten dan voorheen, ook zijn er enkele andere factoren die ervoor zorgen dat de graanprijzen minder stabiel zijn.

Investeerders grillig

De kredietcrisis laat in elk geval zijn sporen na in het prijsverloop van de granen. „Als de

koersen van de aandelen zakken, zoeken investeerders de grondstoffenmarkten op”, zegt Boonekamp. De afgelopen twee jaren hebben veel niet-commerciële investeerders geld gestoken in de graanmarkten. „Het aandeel van deze investeerders in termijncontracten is bij maïs bijvoorbeeld meer dan verdubbeld; tot meer dan 40 procent van de markt. Dat zijn zakenmensen die daar een snelle dollar hopen te maken. Het gaat om grote bedragen en dat heeft grote invloed. De prijzen van de termijncontracten stijgen en nemen de reële prijs mee. Maar als die investeerders elders meer geld kunnen verdienen, halen ze een paar miljard uit de markt. Ook dat is merkbaar in de prijzen.”

Dat daling van de graanprijzen van de afgelopen maanden heeft hiermee te maken, denkt Boonekamp. „De kelderende beurzen en de bankproblemen hebben het vertrouwen van de belegger weggenomen. Mensen halen hun geld uit alle markten.”

Vraag reageert minder

Hoge graanprijzen remmen de vraag naar graan minder af dan in het verleden, zegt Boonekamp. Doordat kosten van bijvoorbeeld arbeid en energie sneller zijn gestegen, is het aandeel van de grondstofprijzen in de productprijzen in de detailhandel steeds kleiner. „Naarmate dat aandeel kleiner is, reageert de vraag naar het product minder sterk op een prijsstijging van de grondstof.”

Enige decennia geleden bepaalden de grondstofprijzen soms 50 procent van de kosten van het eindproduct. Een prijsstijging van de agrarische grondstof met 20 procent betekende een 10 procent hogere productprijzen. „Nu is het aandeel ruwe grondstof vaak gezakt tot 10 procent

‘Optimaliseer opbrengst

of minder. Het bewerkte product wordt nu 5 procent duurder als de agrarische grondstof 20 procent duurder wordt. Omdat de productprijs minder stijgt, blijft de vraag relatief hoog. Dus de vraag naar de grondstof blijft op een hoger niveau, wat weer een prijsopdrijvend effect heeft. Die mindere prijsgevoeligheid van de vraag leidt daardoor tot een grotere volatiliteit; een meer fluctuerende prijs”, aldus de econoom.

Variabele kosten

Ook de vraag vanuit de branche van de biobrandstoffen is relatief ongevoelig voor prijsstijgingen van granen. De bedrijven hebben geïnvesteerd in een bepaald productievolume. Pas bij grondstofprijzen waarbij de variabele kosten niet meer worden terugverdiend, valt de fabriek stil. De vraag voor biobrandstoffen neemt toe, meldt de Outlook. „Het wordt een serieuze markt en dat is een van de redenen dat de graanprijzen structureel op een hoger niveau uitkomen.” Nu gaat minder dan 10 procent van de granen en plantaardige oliën in de biobrandstoffen, maar in 2017 is dat 15 tot 20 procent, afhankelijk van het product.

„Eenzelfde ontwikkeling zien we bij varkenshouders in Noord Amerika”, zegt Boonekamp. Vroeger teelden zij hun eigen graan en mestten ze varkens bij lage graanprijzen. Bij hoge graanprijzen verkochten ze het graan en bleven de stallen leeg. De huidige, bijna industriële houderijen missen die flexibiliteit. „De stallen moeten vol om in elk geval de variabele kosten goed te maken. Er is dus een meer constante vraag naar voer, ongeacht de prijs, en dat houdt de prijzen op een hoger niveau.” Lage graanvoorraden zorgen ook voor meer fluctuaties in de prijzen. Vorig jaar piekte de

‘Er
ontstaan
niet op-
eens
enorme
voorraden
graan’

prijs. In 2006 en 2007 hadden belangrijke teeltgebieden tegenvallende oogsten. Daardoor ontstond tijdelijke krapte die werd versterkt door lage voorraden. „De prijsstijging die daarop volgde, is verhevigd door slecht beleid in een aantal landen, waaronder Argentinië en Oekraïne met hun exportverboden, en door paniek door dreigende voedselschaarste zoals in bijvoorbeeld India.” Die paniek is voorbij, onder meer door een gestegen productie als gevolg van de hoge prijzen en beter weer in belangrijke productiegebieden, maar de vraag groeit sneller dan het aanbod. „We zien niet opeens enorme voorraden ontstaan. Daarvoor is de productie niet hoog genoeg. Bovendien wil niet elk land enorme voorraden, want dat is een kostbare geschiedenis. Er is dus wel iets meer voorraad dan vorig jaar, maar niet de buffer van voorheen. Prijzen blijven daardoor fluctueren.”

Geen voedselschaarste

De kans op voedselschaarste is overigens niet groot, denkt Boonekamp. De econoom Malthus zei twee eeuwen geleden dat een toename van de voedselproductie de toename van de wereldbevolking niet kan bijhouden. „De Malthus-denkers hebben ongelijk; de wereld gaat niet naar een structurele voedselschaarste.” Dat ruim 900 miljoen mensen op deze aardbol niet voldoende te eten hebben, ligt aan de verdeling. „Er is wel voedsel, maar een deel van de mensen kan het niet krijgen. Om allerlei redenen.” Armoe is een van de belangrijkste oorzaken. „Op korte termijn moeten we dat oplossen door humanitaire hulp te bieden, maar tegelijkertijd moeten we structurele oplossingen zoeken in ontwikkelingslanden en in internationale handel. En in elk geval niet

door opnieuw steun geven aan de landbouw in ontwikkelde landen. Daarvan gaat een prijs- onderdrukkende invloed op wereldmarkten uit, en dat neemt het de prikkel weg voor producenten in ontwikkelingslanden – die vaak geen of weinig steun ontvangen – om hun productie op te voeren.”

Bestaande productie verbeteren

Wel is het belangrijk dat bij de productie van grondstoffen alle zeilen worden bijgezet. En hoewel de FAO aangeeft dat er wereldwijd – zonder regenwoud te kappen – nog voldoende goede gronden beschikbaar zijn om in te zetten voor een duurzame productie, vindt de OESO ook het optimaliseren van de opbrengst in bestaande productiegebieden belangrijk. „Daar is nog veel te halen. Bijvoorbeeld met genetisch gemodificeerde gewassen.” De eerste generatie gewassen waren niet specifiek ontwikkeld om de rendementen te verhogen, maar om te besparen op de teeltkosten. Inmiddels is het onderzoek echter wel georiënteerd op een beter rendement en op efficiënte productie. „Droogteresistentie is daarvan een typisch voorbeeld. Dat wordt steeds belangrijker.”

Ook de klimaatverandering zal volgens Boonekamp niet meteen tot voedselschaarste leiden. „We zien *global warming* vooral als bedreiging omdat we denken dat daarmee de landbouwproductie in hele gebieden zal wegvallen. Maar we weten niet zeker hoe dat wereldwijd gaat uitpakken. Onze lidstaat Canada bijvoorbeeld geeft aan dat een kleine temperatuurstijging grote delen van het land juist geschikt maakt voor de productie van graan. De opwarming zal dus leiden tot verschuiving van productiecentra, maar het betekent niet automatisch dat de productie wereldwijd afneemt.”

op het bestaande areaal’